

BAYRAK ŞAİRİ: ARİF NİHAT ASYA

M. Nihat MALKOÇ

Acı Hayatın Tatlı Meyveleri...

Türk şiirinin çok mühim simalarından biri olan Arif Nihat Asya, 07 Şubat 1904 tarihinde Çatalca'ya bağlı İnceğiz Köyünde doğmuştur. Şair, doğum yerini bir şiirinde şu mısralarla açıklar: “Nerelisin diye soruyorlar: / İnceğiz köyünde doğmuşum.../İnceğiz’i Çatalca’ya,/Çatalca’yı İstanbul’a bağlamışlar... /İstanbul olmuştum.”

Arif Nihat Asya, babası Ziver Efendi’yi, doğduktan bir hafta sonra kaybetmiştir. Asya’nın asıl adı Mehmet Arif’tir. Ailenin tek çocuğuydu. Küçük yaşta yetim kalan Mehmet Arif, dedesi İbrahim Tevfik Efendi’nin himayesinde büyümüştür. Annesi de evlenince bir anlamda hem öksüz, hem de yetim kalmıştır. Babaannesi ölünce de köyünden ayrılarak, bir çeşit göçebe hayatı yaşamıştır. Fakat o, çocuk haliyle hayata tutunmayı başarmıştır.

İnceğiz köy okulunda başlayan eğitim hayatı, sırasıyla İstanbul Gülşen-i Maarif Rüştiyesi’nde, Bolu Sultanîsi’nde, Kastamonu Sultanîsi’nde sürmüştür; İstanbul Yüksek Muallim Mektebi’nde son bulmuştur. Böylece öğretmen unvanıyla eğitim ordusuna bir nefer olmuştur.

Aile kurumuna çok kıymet veren bir insandı Arif Nihat Asya... İki kez evlenen Asya’nın ilk eşi Hatice Semiha Hanım’dan iki, ikinci eşi Servet Hanım’dan da iki çocuğu olmuştur. İlk evliliğinde huzuru yakalayamayan Asya, aradığı mutluluğu ikinci eşinde bulmuştur. Bunu da “Ne şiirden, ne şöhretendir/Mutluluk Arif’e Servet’tendir” dizeleriyle dile getirmiştir. Bu beyit ebceci hesabıyla evlilik tarihleri olan 1941’e karşılık gelir.

Arif Nihat Asya, öğretmen kökenli şairlerimizdendir. Sırasıyla Adana Erkek Muallim Mektebi’nde, Adana Erkek Lisesi’nde, Malatya Lisesi’nde (müdür olarak), Edirne Lisesi’nde, Ankara Gazi Lisesi’nde ve Lefkoşa Erkek Lisesi’nde Edebiyat Öğretmeni olarak görev yapmıştır. Adana ve çevresinde çok sevilen Asya, Demokrat Parti’den Seyhan (Adana) milletvekili seçilmiştir. Bu, onun kendi tabiriyle mektep kürsüsünden memleket kürsüsüne geçişidir. Mecliste çok aktif faaliyetler gösterse de milletvekilliğinden haz almamıştır.

Yavuz Bülent Bakiler’in Gözüyle Arif Nihat Asya

Bundan yıllar evvel Yavuz Bülent Bakiler Trabzon’a gelerek Asya’yla ilgili bir konferans vermişti. O, konferansta kadim dostu Asya’yla ilgili çok özel hatıralar anlatmıştı. Ben de bunları not etmiştim. Bu notlarımdan enteresan bulduklarımı aktarmak istiyorum:

“Asya, sıradan bir insan değildi. Onun için de, sıradanlığı sevmezdi. O yıllarda Ziya Gökalp’in kardeşi, abisiyle ilgili olarak bir anma programı düzenlemiş Diyarbakır’da. Arif’i de o anma programına çağırılmışlar. Fakat o, şu gerekçeleri ileri sürerek, fikirlerinden ilham aldığı ve çok sevdiği Gökalp’in anma programına katılmamış: “Şimdi orada Ziya Gökalp nerede doğdu, nerede öldü, neler yaptı gibi sıradan ve bilindik şeyler anlatacaklar. Ben bu gibi abidevî şahsiyetlerin kuru kuruya anlatılmasına karşıyım. Basmakalıp ifadelerden hoşlanmam. Onun hususî hayatıdır mühim olan. İnsanlar böyle kuru malûmatlardan usandı artık.”

Bugünün tabiriyle medyadan çok şikâyetçiydi Arif Nihat Asya... O yıllarda TRT bir kez olsun onunla program yapmadı. Program yapmayı bir kenara bırakın, kendisinden bir satır bile söz etmedi. Kıbrıs’ta öğretmenlik yaptığı 1960’lı yıllarda Kıbrıs Rum Televizyonu bile kendisiyle bir program yaptı ama bizimkiler böyle bir şeyi akıl etmedi bile. Ne kadar yazık!...

Arif Nihat Asya, gülümsemesini ve gülümsetmesini bilen nüktedan bir insandı. 1940’lı yıllarda Adana’da bir gece, dostuna ziyarete gitmiş. Malûm, dönüşte eve yürüyerek gitmek zorunda... Ötelerden bir köpek sesi duymuş. Sesin sahibi köpek, iyice yaklaşmış onlara. Kucağındaki çocuğu olan Fırat’ı, eşine vermiş. Başlamış köpekle taktik savaşına. Köpek ne yapmışsa o da onu yapmış. Kendi tabiriyle köpekle hırlaşmış; köpeğe köpeğin diliyle cevap vermiş. 15 dakika böyle bir hırlaşmadan sonra köpeği kaçırmış. Bunu aynen bana anlattıktan sonra şöyle devam etti: “Yavuz, biz köpekle köpekçe, insanla insanca konuşmasını biliriz.”

Asya, hazırcevap bir insandı. Zamanın Millî Eğitim Bakanlarından Hasan Ali Yücel, Malatya’da okulları geziyor. O vakitler Arif Nihat Asya da Malatya’da bir lisede müdürlük yapıyor. Tabii ki birbirini çok iyi tanıyorlar. Çünkü Yücel, bakanlığının yanında yazar olarak da kendini kabul ettirmiş bir isim...

Fakat ikisi de farklı düşüncelerin temsilcileri... Bakan, okulun durumunu beğenmiyor: “Bu biçim okul; okuldan çok hapisaneye benziyor.” diyor. Asya cevabı yapıyor: “Efendim ben bu okul yapıldıktan sonra geldim. Yoksa siz beni buraya hapisane müdürü diye mi gönderdiniz.” Bakan Yücel çok kızar ama belli etmez. Arif Nihat’ı bırakmaya hiç niyeti yoktur. Tahkire (aşağılamaya) devam ederek eleştirilerini giyimine yöneltir: “Hoca o ne biçim kıyafet... Paçaların çamur içinde...” der. Asya kızar, hatta köpürür. Şu üstü kapalı ve kinayeli cevabı verir: “Sayın Bakan!.. Paçalarımı ağzınıza almayın.” Daha sonra müdürlükten alınarak Türkçe ve Fransızca öğretmenliğine indirilir.

Nükteleri meşhurdu onun. Eşi Servet Hanım, Kimya öğretmeni idi. O zamanlar onlu not sistemi geçerliydi. Servet Hanım’ın öğrencileri, hocalarını Arif Nihat’a şikâyet etmişler. Bir ilâ beş arasında not verdiğini, beşten yukarı not alamadıklarını, oysa kendisinin genelde beşten aşağı not vermediğini belirttiler. Bunun üzerine Asya şu nükteli cevabı verir: “Biz aile meclisi olarak karar aldık. Birden beşe kadar notlar eşimin, beşten yukarıkiler de benim!..”

Lâfi gedigine oturturdu o... Aşırı makyaj yapıp soyunan kadınların bu davranışlarının ardındaki sebebin ne olabileceğine dair kendisine soru yönelten bir muhatabına şu cevabı vermiş: “Onlara sayın demişler, soyun anlamışlar; bayan demişler, boyan anlamışlar!..”

Arif, 05 Ocak 1975’te Ankara Numune Hastanesi’nde öldü. Yakınları onu ölümüne yakın günlerde terk ettiler. Eşi Servet Hanım’a: “Hanım şu telefon defterini getir bakalım. Bizim dostlarımız vardı bir zamanlar!.. Ne oldular şimdi?” diye serzenişte bulunmuştu.”

Şiir ve Nesirlerle Örülü Bir Koza: Arif Nihat Asya Külliyyatı

Merhum Arif Nihat, Rahmeti Rahmana kavuştuğunda arkasında millî ve manevî değerlerle örül-müş zengin bir şiir hazinesi bırakmıştır. O hem usta bir şair, hem de usta bir yazar (nasır) dır. Fakat onun şairliği, yazarlığının çok ilerisindedir. Arif Nihat Asya, çok zengin bir şiir külliyyatı bıraktı okuyucularına....

Onun kaleme aldığı birbirinden kıymetli şiir kitapları şunlardır: “Heykeltıraş (1924), Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor (1945), Rubâiyyat-ı Arif (1956), Kubbe-i Hadrâ (1956), Kökler ve Dallar (1964), Kıbrıs Rubailer (1964), Nisan (1964), Emzikler (1964), Dualar ve Âminler (1967), Kova Burcu (1967), Yürek (1968), Avrupa’dan Rubailer (1969), Köprü (1969), Aynalarda Kalan (1969), Divançe-i Arif (1970), Basamaklar (1971), Şiirler (1971), Büyüyün Kızlar Büyüyün (1976), Fatihler Ölmez (1976), Yerden Gökten (1976), Ses ve Toprak (1976), Takvimler (1976)...”

Arif Nihat Asya’nın şairliğinin yanında, yazarlığı da çok ehemmiyetlidir. Bir sanatkâr duyarlılığıyla kaleme aldığı nesirlerinde sosyal ve siyasal konuları, yurt gözlemlerini, arkadaşlarını, yakın çevresini, tarihî konuları, dinî meseleleri, aşkı, tabiatı anlatmıştır. Nesir türündeki kitapları şunlardır: “Yastığının Rüyası (1930), Ayetler (Kanatlarını Arayanlar) (1936), Kanatlar ve Gagalar (1945), Enikli Kapı/Top Sesleri (1964), Terazi Kendini Tartamaz (1967), Tehdit Mektupları (1967), Onlar Bu Dilden Anlar (1970), Aramak ve Söyleyememek (1976), Ayın Aynasında (1976), Kubbeler (1976), Sevgi Mektupları...”

Arif Nihat’ın nesirleri usta işidir. Bu metinleri büyük bir sabırla, adeta bir kuyumcu titizliğiyle kaleme almıştır. Onun bazı sözleri bir çeşit aforizmadır. Sözün bu noktasında bunlara birkaç örnek vermek istiyorum: “Düşünülüyorum, öyleyse varım”, “Onlar asil doğmuşlar çocuğum, bize de asil ölmek kalmış”, “Benim öksüzlüğüm Hz. Adem’in ölümüyle başlar”, “Kulun olarak doğmasaydım, kendiliğimden gelir, fahrî kulun olurum Allah’ım!”, “Dünün Arşimed’i ‘Buldum’ diye haykırmişti. Yarının Arşimed’i ‘Kaybettim’ diye haykıracaktır”, “Bu dünya düşmanlarını da gemiye alacak bir Nuh ister”

Asya’nın Kıbrıs Günleri

Şair Arif Nihat Asya, 1960 senesinde DP hükümeti tarafından Lefkoşa’daki Celal Bayar Lisesi’nde öğretmen olarak görevlendirilmiştir. O, görev yaptığı bu okulda öğrencilere öncelikle Türklük ve tarih şuurunu aşılamıştır. Asya’nın bu bilinçlendirme gayreti okulla da sınırlı kalmıyor, Kıbrıs halkını da fırsat ve zemin buldukça hıyanetlere karşı uyandırıyor. Bu küçük adanın Türk kesimindeki halk, kendisini çok sevmiş ve fikirlerini benimsemişti. O, Kıbrıs Türk’ünün haklı ve şanlı davasıyla ilgili 25’in üzerinde yazı yazmıştır. Kıbrıs Rubailer adlı şiir kitabı da onun Kıbrıs’a dair yazmış olduğu çok anlamlı ve kıymetli bir eserdir.

Asya, aslında Kıbrıs'ta iki sene kalacak, gerekirse buradaki görev süresi iki yıl daha uzatılıp dört yıla tamamlanacaktı. Fakat o arada 27 Mayıs İhtilali olunca, hoca görev süresinin ilk dilimini bile tamamlayamadan geri çağırılmıştır. Fakat o, Kıbrıs'a olan ilgi ve sevgisini Türkiye'ye döndükten sonra da devam ettirmiştir. Onun Kıbrıs'la ilgili bir dörtlüğünü paylaşmak istiyorum: “Bir gün sana bir falcı gelip ikbâl açar/Bahtında, bakar ki, mutluluk dal dal açar/Gam çekme, der, üç vakte kadar koynunda/Ey yavru vatan, bütün çiçekler al al açar”

Bir Mevlevi Dervişi Arif Nihat...

Merhum Arif Nihat Asya, dindar bir insandı. Milliyetçi oluşu da onun bariz vasıflarından biriydi. Asya, arkadaşı Hakkı Mahmut Soykal vasıtasıyla mevlevî şeyhi Ahmet Remzi Akyürek'le tanışmıştır. Onun müridi olmuştur. Mevlevîlikte mühim noktalara gelmiştir. Hocasıyla olan manevî dostluğunu “Senden el aldığım gün sana vermişim izin /Hem müridi hem şeyhi olduk birbirimizin” dizeleriyle anlatmıştır. Mevlevîlikte önemli merhaleler kateden Asya, aradığı gerçek huzuru da bu dergâhta bulmuştur.

O, Mevlâna'ya yürekten bağlanmıştır. Mevlevî büyüklerini de saygı ve sevgiyle anmış, onlara şiirlerinde yer vermiştir. “Kubbe-i Hadra” adlı şiir kitabı onun Mevlevîliğini açıkça ortaya koyan, bu gelenekten gelen bir adlandırmadır. Onun şu dörtlüğü Mevlâna'ya duyduğu derin sevgiyi göstermektedir: “Mâlûmumuz olmayan murâdınca göğün/Sizlerle helâlleşmeye sıram geldiği gün/Ey sevgili dostlar, beni Mevlânâ'nın/Âriflere giydirdiği hil'atla gömün!”

Arif Nihat'ın Hz. Muhammed (sav) Sevgisi

Asya'nın Resul-i Ekrem Efendimize derin bir sevgisi ve muhabbeti vardı. O, peygamberimize yazılmış olan şiirlerin en uzunlarından biri olan 200 mısralık “Naat”ı kaleme almıştır. “Seccaden kumları” diye başlayan “Gelin ey Fâtihalar, Yâsinler!” dizesiyle biten bu muhteşem söz abidesi, bugüne kadar yazılmış naatlar içinde kendine has bir yer tutmaktadır. Bu şiir, söz incileriyle büyük bir özen ve dikkatle gergef misali nakış nakış işlenmiştir.

Naatlar genellikle kaside biçiminde yazılır. Fakat Arif Nihat Asya'nın naatı serbest tarzda (ölçüsüz) kaleme alınmıştır. Bu, aslında naat sahasında yepyeni bir denemedir, o bu denemede çok da başarılı olmuştur. Bu şiirde peygamberimize duyulan derin muhabbet, sevgi, hasret ve hayranlık vardır. Bu şiir dün olduğu gibi bugün de çok sevilerek okunmakta ve ezberlenmektedir. Bu özleyiş dolu şiirden bir bölümü dikkatlere sunmak istiyorum:

“Şimdi seni ananlar,/Anıyor ağlar gibi.../Ey yetimler yetimi,/Ey garipler garibi;/Düşkünlerin kadayıdın,/Yoksulların sahibi.../Nerde kaldın ey Resûl,/Nerde kaldın ey Nebi?... //Gel, ey Muhammed, bahardır.../Dudaklar ardında saklı/Âminlerimiz vardır.../Hacdân döner gibi gel; /Mi'râc'dan iner gibi gel; /Bekliyoruz yıllardır!”

Şair Arif Nihat'ın Resulullah Efendimize duyduğu derin sevgi ve iştihak sadece bu şiirden ibaret değildir. O, bunun gibi daha birçok şiirinde peygamberimize olan hayranlığını ve özleyiş duygularını defaatle dile getirmiştir. Tarih düşürme sahasında bir üstad sayılan Arif Nihat Asya, Peygamberimizin doğumuna da birçok kez tarih düşürmüştür. Buna da bir örnek verelim şimdi: “Beklerken ümîd, Tanrı'nın gözdesini./Bir sırrın, kimse açmamış, perdesini.../Vermekteymiş meğer ki 'Arş' Ebc'den/Dünyâya cihânın en büyük müjdesini// Bir mu'cize var, belki siler kuşkusunu:/Ey Asya, çağır şüphelerin yolcusunu/Anlat ki bu âlemde “Şeriat” bir ağaç.../ Saklar kökü, tarihlerin en kutlusunu (570)”

Türk şiirinin millî ve yerli gür seslerinin başında gelirdi Arif Nihat Asya... Biz onu daha çok “Bayrak Şairi” olarak tanıdık, bildik ve sevdik. O, memleketin değerleriyle değerlenen, milletimizin dertleriyle dertlenen mümtaz bir söz eriydi. Kim bilir şimdi çok uzaklarda yine Hakk'ı ve hakikati terennüm etmektedir. Allah rahmet eylesin. Ruhu şâd olsun